

Jelena Mrgić-Radojčić. *Donji Kraji. Krajina srednjovekovne Bosne*. Beograd: Filozofski fakultet u Beogradu, Filozofski fakultet u Banjaluci, Istorijski institut u Banjaluci, 2002; str. 398

Djelo Jelene Mrgić-Radojčić predstavlja doraden tekst njene magistarske radnje pod nazivom *Donji Kraji bosanske države u srednjem veku*, odbranjene na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Recenzije dr. Sime Ćirkovića i dr. Miloša Blagojevića, čije izvatke nalazimo na koricama objavljene studije, dodatno potvrđuju utisak da je ovim naučno-istraživačkim zahvatom dat značajan doprinos poznavanju prostora između Vrbasa na istoku, Une na zapadu i Save na sjeveru, kao posebnoj teritorijalnoj, političkoj i upravnoj cjelini.

Rad je podijeljen na dva dijela. U prvom je na osnovu izvorne građe prikazan razvoj ovog prostora tokom vremena, a u drugom nalazimo razrađene teritorijalnu organizaciju, naselja, privredne uslove, komunikacije i dr. Nakon uvodnih razmatranja o izvorima, istraživačima i metodologiji istraživanja (str. 11-25), porijeklu i objašnjenju naziva donji Kraji i Krajina (26-33), u radu slijedi poglavlje *Postanak i razvoj Donjih Kraja – krajine bosanske države*, od bana Kulina do početka vladavine bana Stjepana II Kotromanića, 1180-1322 (34-43). Autorica Mrgić-Radojčić potom govori o bosanskoj vlasteli Hrvatinićima u Donjim Krajima u XIV stoljeću, 1380-1463 (44-70) i Donjim Krajima u vrijeme Hrvoja Vukčića i njegovih nasljednika (71-121). Posebna pažnja posvećena je *Donjim Krajima i Jajačkoj banovini, 1463-1527/28* (122-131) i *crkvenoj organizaciji u Donjim Krajima* (133-156). U poglavlju *Župe i naselja na teritoriji Donjih Kraja* Jelena Mrgić govori o prostoru i prirodi tla (157-162), župama i njihovim naseljima (163-166), pristupu proučavanja naselja (167-198), a onda pojedinačno o župama Uskoplje, Pliva, Luka, Mel, Tribova, Zemunik, Vrbanja, Banjica, Lušci, Sana, Vrbas i Dubica (199-257). Nakon toga slijedi poglavlje *Privreda i saobraćaj* (263-296) i *zaključna razmatranja* (297-316). Studiju je obogatio odgovarajući aparat sa spiskom skraćenica, izvora i literature, spiskom karata i ilustracija, registrom ličnih imena, te registrom geografskih pojmova.

Već samo razrješenje naslova radnje, *Donji Kraji. Krajina srednjovekovne Bosne*, svjedoči o tome da je autorica uočila koliko se danas pri definiranju pojmova ove vrste mora voditi računa, ne samo o organizaciji i strukturi, nego i o historijskom, geografskom, pa i lingvističkom aspektu.

Uvodna razmatranja pokazuju Jelenu Mrgić-Radojčić kao naučnika koji kontinuitet naziva Donji Kraji vidi u Bosanskoj Krajini, što je bila nerazrađena hipoteza Vjekoslava Klaića, kao i tumačenje Ferde Šišića. Iako su autori poput Marka Vege uzimali kao slučajno poklapanje pojma Bosanske Krajine sa srednjovjekovnim Donjim Krajima, autorica ove knjige je raznovrsnim izvornim materijalom i složenim metodološkim postupkom došla do rezultata koji prostor Donjih Kraja potvrđuju kao jezgro buduće Bosanske Krajine. Ipak, primarni cilj njenog rada je bio pokušaj da napravi djelo o srednjovjekovnim Donjim Krajima u cjelini, ali i sa stanovišta mlade nauke kakva je historijska geografija.

Autorica Mrgić-Radojčić nije mogla odrediti položaj i granice Donjih Kraja bez predhodno utvrđenih granica same "zemlje" Bosne. U svom istraživačkom traganju ostala je pri onom do čega je prije skoro dvije decenije došao Muhamed Hadžijahić: župa oko koje su se okupljale druge župe kao oko teritorijalno-političke i geografske cjeline, bila je župa Bosna na području Visočkog polja, a ne župa Vrhbosna, kako se to uobičajeno uzima.

Obilje izvora, informacije iz povelja bosanskih i ugarskih vladara, vizantijskih izvora, dubrovačke i mletačke građe, papske kurije, dijelom i osmanskih katastarskih popisa, etnografskih zapisa, ali i arheoloških istraživanja, dala su radu čvrstu podlogu za posmatranje ovog u velikoj mjeri još uvijek nepoznatog prostora. Zbog široke vremenske, prostorne i problemske osnove metodologije rada J. Mrgić-Radojčić, ovu njenu radnju s punim pravom možemo svrstati u historijsko-geografsku monografiju jednog značajnog, ali nedovoljno poznatog dijela srednjovjekovne Bosne. ■

Ramiza Smajić